

No 6.

Ank. till Riksd. Kansli d. 15 Mars 1869, kl. 6 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Herr J. Weners motion om emottagande i
Riksbanken af enskilda bankers sedlar.*

I anledning af de flerahanda olägenheter, som för dem, hvilka hafva liqvider eller insättningar att göra i Riksbanken, uppstå deraf att enskilda bankers sedlar icke i Riksbanken emottagas, utan riksbankssedlar först måste anskaffas, har Herr *J. Wener*, uti en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 139, framställt förslag om en förändring i detta afseende uti nu angående Riksbankens kassarörelse gällande bestämmelser sålunda, att Bankofullmäktige berättigades tillåta att, vid liqvider och insättningar i Riksbanken och länekontoren, finge emottagas banksedlar, utgifna af de enskilda banker, hvilka lemnade tillfälle att på platsen dagligen få sedlarne utvexlade till riksmünt, under sådana vilkor i öfrigt, som Fullmäktige funne för Riksbankens betryggande mot förlust nödigt föreskrifva.

Motionären har erinrat, hurusom icke allenast omvägar och tidsförlust alltid måste uppstå genom tvånget att först hänvända sig till ofta flera särskilda vaxlingsanstalter för att få de enskilda banksedlar, man innehar, förbytta till riksbankssedlar, innan en liquid eller insättning i Riksbanken kan verkställas, utan äfven stundom ränteförlust uppkommer, enär åtminstone vissa bland berörda vaxlingsanstalter hållas öppna endast några få timmar på dagen och man derföre kan blifva nödsakad att afvakta följande dag för att få vaxlingen verkställd; och motionären har derjemte anfört, hurusom afvisandet från Riksbanken af enskilda bankers sedlar i sin mån just bidrager till att dessa sednare omlöpa i rörelsen, under det att deremot riksbankssedlarnes omlopp inskränkes och dessa blifva mera sällsynta.

Äfven sist anförda anmärkning torde icke sakna rättighet, åtminstone hvad angår de mera aflägsna landsorterna. Den omständigheten, att enskilda banksedlar icke kunna i Riksbanken och dess länekontor användas, föranleder dertill att riksbankssedlarne hopsamlas och inströmma till Riksbanken för hvarje liquid, som der skall göras, och i följd deraf dragas ur allmänna rörelsen man och man emellan.

Under det allmänheten med skäl åt Riksbankens sedlar gifver ett företräde, som gör desamma eftersträfvade såsom bytmedel, lägga nuvarande bestämmelser hinder i vägen mot uppfyllandet af denna sträfvan; och då antagandet af det nu förevarande förslaget i sin mån bör kunna bidraga till att bibehålla Riksbankens sedlar i rörelsen, finner Utskottet häruti ett skäl att detsamma tillstyrka, så mycket hellre, som å ena sidan, enligt hvad redan är antydtt, allmänhetens bekvämlighet och fördel derigenom komme att befordras, och å den andra äfven Riksbanken själf deraf skulla hemta fördel genom en utvidgad rörelse, enär utan tvifvel mängen nu af de med inbetalningar till Riksbanken förenade omgångar föranledes att förbigå denna och hålla sig till enskilda bankinrättningar.

Det kunde måhända invändas, att Riksbanken möjligen blefve utsatt för förlust, i händelse någon enskild bank råkade i den författning, att han icke kunde fullgöra sina förbindelser. En sådan betänklighet skulle hafva något skäl för sig, i fall fråga vore att ålägga Riksbanken såsom en skyldighet att ovilkorligen emottaga enskilda bankers sedlar; men då fråga endast är att åt Bankofullmäktige inrymma ett medgifvande att kunna emottaga sådana enskilda bankers sedlar, hvilka å den ort, der liqvden eller insättningen sker, lemna dagligt tillfälle till deras utbyte mot riksbankssedlar, samt att dervid föreskrifva de vilkor och försigtighetsmått, som kunna anses behöfliga till Riksbankens fulla betryggande, äfvensom att, om giltig anledning dertill förekomme, när som helst åter förbjuda emottagandet af den ena eller andra bankens sedlar, så synes någon förlust för Riksbanken icke skäligen vara att befara.

Snarare kunde en betänklighet uppstå derutinnan att, om Bankofullmäktige utan fullt giltig anledning uteslöte en eller annan banks sedlar, denna eller dessa banker utsattes för en godtycklighet, hvilken icke bör tillåtas mot någon vare sig institution eller enskild, hvars verksamhet håller sig inom lagliga gränser, och hvilken godtycklighet skulle skada denna eller dessa bankers rättmätiga anseende och kredit.

Men den uppfattning af deras viktiga och ansvarsfulla uppdrag, man med full visshet alltid kan förutsätta hos Fullmäktige i Riksbanken, utgör en tillräcklig borgen för att de icke skola utesluta någon bank, i afseende på hvilken grundad anledning icke förefinnes till farhåga beträffande dess soliditet; lika litet som de å andra sidan skulle medgifva mottagandet af någon banks sedlar, mot hvilken anmärkning i dylikt hänseende kunde göras.

Ännu en betänklighet skulle möjligen kunna uppstå derutinnan, att den arbetsordning och kontroll, som i Riksbanken bör iakttagas, icke tillåte mottagandet af enskilda bankers sedlar.

Men i detta hänseende torde man kunna trygga sig vid den förklaring, Bankofullmäktige, i anledning af vid 1865—1866 årens riksdag gjorda framställningar i enahanda syftning, som den nu förevarande, afgåfvo till dåvarande Banko-Utskott. Fullmäktige fästade då uppmärksamhet på hvad redan här ofvan är antydtt, att allmänheten, enär andra bankinstitutioner emottog enskilda bankers sedlar, just af denna orsak hellre vände sig till dessa institutioner, än till Riksbanken, som fördenskull ginge miste om en del af den rörelse han skulle kunnat erhålla, samt funno för sin del att ömsesidiga fördelar skulle beredas Riksbanken och allmänheten, om enskilda banksedlar finge i Riksbanken emottagas, hvaremot något hinder icke mötte, om Fullmäktige berättigades att ordna alla härmed samband egande förhållanden. I detta afseende yttrade Fullmäktige, att dylika sedlar, som ena dagen till Riksbanken ingingo, sednast påföljande söcknedag borde utvexlas,

samt att emottagandet af de enskilda bankers sedlar, hvilka hade vaxlingsombud på platsen, icke föranledde någon rubbning i sättet för den dagliga kassaredovisningens verkställande och ej heller medförde inverkan på de kontroller, som i detta afseende borde vara oeftergifliga.

I betraktande deraf, att allmänheten hemtar fördel och bekvämlighet i dess beröring med Riksbanken; att denna vinner ökad rörelse och deraf följande ökad inflytande på affärsverksamheten i landet, utan att underkastas någon fara för förlust, samt att de enskilda bankernas berättigade intressen icke på något sätt förnärmas, finner Utskottet fullt skäl att förorda det af Herr Wener framställda, nu förevarande förslaget, samt hemställer alltså:

1:o

att i Bankoreglementet få införas följande stadgande:

“På Fullmäktige må ankomma att tillåta emottagande, vid liqvider och insättningar i Riksbanken samt dess lånekontor, af banksedlar, utgifna af sådana enskilda sedelutgifvande banker, hvilka i den ort, der liqviden eller insättningen sker, lemna dagligt tillfälle till utbyte af dessa sedlar mot Riksbankens sedlar; egande Fullmäktige att i öfrigt bestämma de vilkor, som för Riksbankens betryggande mot förlust kunna finnas erforderliga.”

Och anhåller Utskottet, under förutsättning att detta förslag vinner Riksdagens bifall,

2:o

att framdeles, dels få afgifva förslag rörande det ställe i Bankoreglementet, der detta stadgande bör införas, dels få föreslå de ändringar på andra ställen i reglementet, hvilka i följd af samma stadgande kunna erfordras.

Stockholm den 15 Mars 1869.

J. v. Schwerin.

Utskottets Ordförande.

Reservationer:

af Herr Friherre *von Schwerin*: “72 § Regeringsformen i sin nuvarande form ger endast åt Riksbankens sedlar rättighet att anses som lagligt betalningsmedel.

En reglementarisk bestämmelse för Riksbanken att kunna mottaga andra bankers sedlar synes mig upphöja äfven dessa “*till mynt*” samt kunna åstadkomma en sammanblandning af Riksbankens affärer med dessa bankers, hvars följder i en framtid kunna göra ganska dyrköpt den för ögonblicket afsedda lättnaden i liqvider.

Helt annat förhållande inträder, om en gång alla sedelutgifvande banker åläggas att inlösa sina sedlar med klingande valuta.“

af Herr *Ekenman*.

af Herr *Mannerskantz*: “Uti Banko-Utskottets beslut, att tillstyrka Riksdagen att i Bankoreglementet införa ett berättigande för Riksbankens styrelse, att vid Riksbankens kontor och i dess kassor emottaga enskilda bankers sedlar, har jag ej kunnat instämma. Jag anser nemligen nödvändigt, att framför allt på det lagstiftningsområde, som omfattar penningväsendets ordnande, icke tillåta någon afvikelse, som rubbar den följdriktiga tillämpningen af de grundsatser, hvarpå den bestående lagen hvilar. Dessa grundsatser kunna vara oriktiga och böra utbytas emot andra, men, så länge sådant utbyte ej skett, är angeläget, att hålla dem oförkränkt uppe, utan minskning i deras gällande kraft, emedan annars oreda och osäkerhet i både rättsbegrepp och rättsförhållanden måste uppkomma. — Nu är lagstiftningen angående värdeafstal i vårt land byggd på den i 72 § Regeringsformen lagda grund, att den af Riksbanken utgifna banksedeln här är den lagliga mätaren för alla värden, och det allmänt giltiga betalningsmedel, hvarmed alla liqvider skola kunna fullgöras; — och huru många rättmätiga anmärkningar än kunna göras emot denna antagna, alltför vanskliga, grund för värdemåttets bestämmande, och huru angeläget det derföre är, att i dess ställe få någonting annat mera fast och tillförlitligt att bygga på, så måste det dock vara principiellt oriktigt, om någon af de begge statsmagter, som stiftat och gemensamt bibehålla nämnda grundlagsstadgande, så länge detsamma ännu är bestående, förringa dess kraft, genom att med utfärdadt allmänt påbud berätta användandet af andra banksedlar än Riksbankens vid liqvider till statsmagterna sjelfve eller till af dem direkte beroende institutioner. Detta skulle dock komma att ske, om, på sätt Utskottet föreslår, öppen tillåtelse lemnas, att med enskilda bankers sedlar få betala skulder till Riksbanken eller göra insättningar deri; likasom ock, om, i full konsekvens härmed, det blir uttryckligen medgifvet att jemväl skatterna till Staten få med dylika sedlar erläggas. — Det rätta begreppet om hvad som ensamt kan och bör vara landets värdemätare är redan stördt, då man här, ej blott förklarar, utan, efter lång vana dervid, verkligen gjort Riksbankens sedlar lika gällande både inför lagen och inom allmänna rörelsen, som det ädla metalliska myntet; men det blir ändå mera bortkrånghadt, om statsmagterna sjelfve erkänna den enskilda banksedeln vara jemngod med den af Riksbanken utgifna banksedel, som nu är rikets mynt.

Af den skadliga sammanblandning emellan Riksbankens och de enskilda bankernas sedelrörelse, som genom förslaget utförande föranledes, måste äfven minskad trygghet för värdemåttets oföränderlighet uppkomma för dem, som innehafva antingen Riksbankens sedlar eller i detta riksmünt uttryckta värdeförskrifningar. Nu veta de med visshet, att Riksbanken ej bedrifver eller får bedrifva sin rörelse med annat, än dess egna sedlar och metallisk valuta, samt att den följkaktligen ej innehar några andra rörelsemedel, men måste, sedan de enskilda sedlarne en gång blifvit i Banken insläppta, blifva ovissa om icke äfven deraf någon större eller mindre quantitet för kortare eller längre tid kommer att af Riksbanken innehafvas och användas. Emot möjligt missbruk härvid skall man visserligen uppgifva sig vara försäkrad genom Bankstyrelsens omtanke och försigtighet, att icke annat än under fullt betryggande vilkor emottaga de enskilda sedlarne i Riksbanken; men för denna institution, som har till uppgift att tillverka landets lagliga värdemått och hålla detsamma fast och orubbadt under alla förhållanden, är det icke nog, att hysa tillit till

till dem, som, efter ofta skeende ombyten, deraf för stunden äro förvaltare, utan de hufvudsakligaste bestämmelserna angående förvaltningens handhafvande måste vara så beskaffade, att de innefatta den fulla säkerhet, som erfordras. Det är dessutom alltid endast första steget som kostar; och då det en gång blifvit tillåtet, att få göra liqvider till och insättningar i Riksbanken med enskilda banksedlar, skulle äfven de enskilda bankerna snart lära begagna sig häraf, och med tillhjälp af de upp- och afskrifningsräkningar, som de hafva i Riksbanken, och hvaraf den behållning för hvarje särskild bank, som finnes innestående, väl i främsta rummet bör få tjena att betäcka de invexlingar af samma banks sedlar, som af Riksbanken verkställas, komma att åtminstone delvis nyttja Riksbanken till vaxlingsförrättare eller klare rare af sedelrörelsen bankerna emellan. En sådan utvecklad affärsförbindelse emellan Riksbanken och de enskilda bankerna skulle visserligen kunna medföra ömsesidig verklig fördel för så väl den förre som de sednare, om vilkoren derföre dem emellan formligen kunde få aftalas; men detta torde ej rimligen kunna tillåtas, så länge riksbankssedelns egenskap af lagligt betalningsmedel bibehålles, och utan ett sådant aftal skall under den fortsatta utvecklingen af följderna af den gifna rättigheten, att få begagna enskilda banksedlar vid liqvider till Riksbanken, säkerligen ett ganska stort, men alldeles lönlöst besvär för denna Bank kunna uppkomma. Man uppgifver visserligen, att, utom den lättnad för den trafikerande allmänheten vid liqvider i Riksbanken, som genom åtgärden anses skola beredas, denna Bank, genom insamlande af de enskilda bankernas sedlar, skulle kunna skaffa sig magt att utöfva en större inflytelse än hittills å den enskilda sedelutgifningsrörelsen, och detta må väl till en viss grad erkännas vara sannt; ty det blefve då för Riksbankens styrelse möjligt, att, om den ville, låta hopsamla så stora kvantiteter enskilda banksedlar, att den någon gång skulle kunna sätta en och annan enskild bank i förlägenhet för uppfyllandet af dess invexlingsskyldighet; och då, efter min förmening, behofvet af riksbankssedlarnes användning inom allmänna rörelsen måste minskas, genom de enskilda banksedlarnes, i följd af deras emottagande i Riksbanken, ökade gångbarhet, skola, under vanliga lugna förhållanden, de förre sedlarne ändå mera än de redan gjort undanträngas ur rörelsen, för att nästan uteslutande användas såsom vaxlingsmedel i de enskilda bankernas kassor. Just härigenom måste dock den redan förut alltför stora faran ökas, att vid en sådan större affärs- eller penningekris, som stundom oförutsedt och plötsligen utbryter inom den finansiella världen, en eller flera eller många enskilda banker då icke skola förmå emotstå den våldsamma häftiga påtryckningen deraf; och om, i fall någon sådan omhvälfning en gång förr eller sednare skulle hota — Riksbanken då vore eller blefve innehafvare af hopsamlade eller tillströmmande medel, hvarmed den skulle kunna störta en eller annan möjligen vacklande enskild kredit-inrättning i landet, tror jag för min del, att Riksbankens styrelse vid ett sådant tillfälle, långt ifrån att vilja bidraga till deras stjälpande, tvärtom, ur synpunkterna af både Riksbankens och det allmännas intressen, i stället skulle anse sig pligtig, att försöka hjälpa och upprätthålla den eller dem som vacklade, och att derföre icke låta afvisa några enskilda banksedlar utan fortfarande medgifva emottagandet af alla sådana sedlar, som allmänheten förut haft rätt och varit vandt till Riksbanken i liqvid få inlemna. Att Riksbanken, i stunder af fara, sålunda kommer att föranledas att understödja de enskilda bankerna och att då ansvara för både sin egen och deras sedelutgifning, det tror jag blifva den gifna följden af det förslag från Utskottet, hvar emot jag nu mig reserverat; det kan blifva nyttigt för allmänna rörelsens ostörda gång, att ett

sådant stöd lemnas, men den stödjande blottställer med detsamma möjligen sin egen säkerhet, och man handlar derföre ej rätt emot dem som innehafva Riksbankens sedlar, om man tillåter början af en hopblandning emellan dessa och de enskilda bankernas sedlar; och från denna synpunkt förlorar för mig all vigt den lilla tillökning i bekvämlighet för någon bland dem som trafikera i Riksbanken, som förslagets syfte är att bereda.“

af Herr *Agardh*: “Ehuru jag villigt erkänner den lättnad för rörelsen, som genom antagandet af Herr *Weners* förslag skulle uppkomma, och äfven medgifvande, att under vanliga förhållanden någon fara för Riksbanken sannolikt deraf icke skulle uppstå, så tilltror jag mig dock icke att förorda det en bestämd tillåtelse i Bankoreglementet intages om emottagande i Bankens kassor af enskilda bankers kredit-sedlar. Jag befarar nemligen, att den solidaritet i moraliskt ansvar, som deraf torde uppkomma, skulle under kritiska tider kunna vålla åtminstone förlägenhet, om icke förlust för Riksbanken. Skulle en enskild bank “stoppa“, så torde det blifva svårt för Riksbanken att undandraga sig att fortfarande emottaga de sannolikt under sådant förhållande deprecierade sedlarne, hvilka innehafvarne nog skulle förklara sig hafva emottagit, förledde af det moraliska stöd, som Riksbanken gifvit dessa sedlar genom ett offentligt tillkännagifvande om deras emottagande i Riksbankens kassor. Då Malmö diskont år 1817 måste ställas under utredning, ansåg sig Kongl. Maj:t böra vidtaga särskilda anstalter “för att med verkets upprätthållande afvärja den våda, hvarmed allmän och enskild kredit hotades.“ Då det sedermera visade sig, att de särskilda penningeunderstöd, som Kongl. Maj:t lemnat, skulle blifva otillräckliga, måste urtima Riksdag sammankallas för beredande “af kraftigare utvägar till den rubbade kreditens återställande.“ Dåvarande diskontverk voro grundade på fonder, sammanskjutne af enskilde aktieegare, understödde med ett bidrag från Riksbanken. Jemförelsen med nuvarande enskilda banker torde således väl vara i någon mån berättigad; och kunde således följderna af Riksbankens biträde åt enskilda bolag då blifva de antydde, så torde det väl kunna befaras att följderna icke nu skulle blifva mycket förändrade, om Riksbankens och de enskilda bankernas förbindelser icke hållas strängt åtskiljda.“